

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1931 kl. 11 f. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion, II: 233, angående införande i stadgan för rikets allmänna läroverk och i folkskolestadgan av bestämmelser om skyldighet för lärare att i vissa fall underkasta sig läkareundersökning m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 233, hava fru Nordgren och hr Olsson i Mellerud hemställt, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning om huruvida icke sådana bestämmelser böra införas i såväl stadgan för rikets allmänna läroverk som ock i folkskolestadgan, som gå ut på

dels att lärare, som på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller minskad arbetsförmåga av vederbörande skolmyndighet anses oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall vara skyldig att för frågans bedömande underkasta sig sådan läkareundersökning, som vederbörande skolstyrelse eller överstyrelse anser nödigt föreskriva, samt

dels att lärare, som på grund av sjukdom varit tjänstledig en längre tid, exempelvis fem år i följd, skall antingen, efter vederbörlig prövning, kunna förtidspensioneras eller under alla förhållanden, för varje gång fortsatt tjänstledighet för sjukdom sökes, vara skyldig underkasta sig läkareundersökning av tjänsteläkare eller annan läkare, som av överstyrelsen förordnas.»

Beträffande motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens första tillfälliga utskott har i avgivet utlåtande nr 1 anfört följande:

»Motionen belyser två olika slag av missförhållanden. Dels förekommer det att sådan statens eller kommunens lärare, som på grund av sjukdom är uppenbarligen olämplig att uppehålla sin befattning, emot myndigheternas önskan utövar sin tjänst, enär hans överordnade sakna möjlighet att emot lärarens vilja föranstalta om undersökning av hans hälsotillstånd.

*Andra kam-
marens första
tillfälliga
utskott.*

Dels förekommer det, att lärare under många år i följd erhåller sjuk-

ledighet efter företeende av läkarintyg, varigenom täta ombyten av vikarier kunna uppstå.

Till stöd för sitt krav på rättelse av dessa missförhållanden hänvisa motionärerna dels till vad som är känt inom olika skolstyrelser och som väckt missnöje bland skolelevernas föräldrar och målsmän, dels och framför allt till skolöverstyrelsens framställning till Kungl. Maj:t den 11 februari 1927 om utredning, på vad sätt möjlighet kan beredas de myndigheter, som hava att besluta angående tjänstledighet för olika lärarekårer, att i händelse av behov införskaffa läkarebetyg angående en lärares hälsotillstånd, oberoende av vederbörande lärares egen önskan.

Liksom skolöverstyrelsen i sin framställning säger, att ett tydligt och trängande behov av förändrade bestämmelser här föreligger, vill ock utskottet uttala, att detta behov enligt utskottets mening är ostridigt.

Det kan icke vara rimligt att en på grund av kroppslig eller själslig sjukdom uppenbart olämplig person år efter år mot skolans bästa skall kunna få tjänstgöra som lärare och uppfostrare för barn och ungdom, blott på grund av att han vägrar att underkasta sig sådan läkareundersökning, som hans överordnade föreskriva. Ansvariga myndigheter böra ha rätt att hänskjuta bedömandet av en lärares hälsotillstånd till sakkunnig läkare, såväl om behov yppar sig att avstänga en sjuk lärare från tjänstgöring som vid prövning av sjukskriven lärares krav på att få återinträda i tjänsteutövning.

Inom kommunikationsverken gäller det, att en tjänsteman är pliktig att vid styrelsens föreskrift inställa sig för undersökning hos verkets läkare. Vägran att ställa sig sådan föreskrift till efterrättelse lär betraktas såsom tjänstefel.

Befinnes inom dessa verk tjänsteman med minst tio tjänstår på grund av sjukdom sakna förmåga att behörigen sköta sin befattning, har han rätt till tjänstepension. Sådan tjänsteman är ock skyldig att med pension avgå från tjänsten, om så prövas lämpligt. Då frågan om lärares förtidspensionering på grund av långvarig sjukdom, för vilken tjänstledighet sökes, i motionen berörts, vill utskottet anföra, att den frågan torde böra utredas i annat sammanhang, och då enligt utskottets mening de svåraste missförhållanden, som i motionen belysas, skulle kunna avlägsnas, om bestämmelser utfärdades om att lärare skall vara skyldig underkasta sig sådan läkareundersökning, som vederbörande skolmyndighet kan föreskriva, anser sig utskottet kunna inskränka sig till att tillstyrka det första av de två i motionen framställda yrkandena.

Utskottet får alltså hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsamt utredning, huruvida icke sådana bestämmelser böra införas i såväl stadgan för rikets allmänna läroverk som ock i folkskolestadgan, som

gå ut på att lärare, som på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller minskad arbetsförmåga av vederbörande skolmyndighet anses oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall vara skyldig att för frågans bedömande underkasta sig sådan läkareundersökning, som vederbörande skolstyrelse eller skolöverstyrelsen anser nödigt föreskriva».

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till sitt första tillfälliga utskott.

I likhet med andra kammarens utskott finner utskottet det i hög grad påkallat, att förevarande fråga göres till föremål för skyndsamt utredning. Utskottet anser sig ock böra tillstyrka biträdande av andra kammarens beslut på de av dess utskott angivna skäl, men har dock ansett sig icke kunna underlåta att framhålla, att den av andra kammarens utskott gjorda hemställan bort på sätt nedan sägs i visst avseende förtydligas.

Utskottet.

Enligt berörda hemställan skulle lärare, som på grund av »minskad arbetsförmåga» av vederbörande skolmyndighet ansåges oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, vara skyldig att underkasta sig sådan läkarundersökning, som vederbörande skolstyrelse eller skolöverstyrelsen ansåge nödigt föreskriva. Till en början vill utskottet här emot erinra, att det icke så sällan torde falla sig svårt att genom läkarundersökning konstatera minskad arbetsförmåga. Oavsett detta, som utskottet icke vill tillmäta någon avgörande betydelse, synes emellertid uttrycket »minskad arbetsförmåga» något vagt och för den skull ägnat att framkalla tvekan om vad därmed bör förstås. Uppenbarligen har andra kammarens utskott icke avsett att den normalt minskade arbetsförmåga, som hör en högre ålder till, skulle utgöra tillräcklig anledning för att vederbörande lärare skulle vara förpliktad att underkasta sig undersökning av läkare. Tydligt avses i stället sådana fall, då arbetsförmågan blivit nedsatt vida utöver vad som normalt följer av en högre ålder. På grund av uttryckets oklarhet föreligger emellertid en viss risk för att detsamma, därest det infördes i författningsbestämmelser, avsedda att reglera hithörande förhållanden, skulle kunna giva anledning till en för vederbörande lärare ogynnsam misstolkning och måhända ock någon gång utnyttjas för trakasserier mot en för vederbörande skolmyndighet eller för allmänheten misshaglig lärare.

Ehuru utskottet således ansett ett förtydligande i berörda avseende önskvärt, har dock utskottet icke i frågans nuvarande läge velat ifrågasätta någon ändring därutinnan. Utskottet tager nämligen för givet, att de författningsbestämmelser, som i sinom tid torde komma till stånd i det av andra kammarens utskott avsedda syftet, komma att giva tillfredsställande garantier för en så vitt möjligt objektiv prövning av förekommande fall.

Utskottet vill slutligen erinra, att enligt andra kammarens utskotts hemställan skulle de ifrågasatta bestämmelserna gälla allenast lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och folkskolorna, men däremot icke exempelvis folkskoleseminariernas lärare. Enligt utskottets mening vore det önskvärt, att nämnda bestämmelser bleve gällande även för vissa andra kategorier av lärare än de i andra kammarens utskotts hemställan avsedda. Det torde emellertid kunna förväntas, att, därest bestämmelser av föreslagen art anses böra åvägabringas för läroverkens och folkskolornas lärare, sådana bestämmelser även komma att utfärdas för annan med dem i förevarande avseende jämförlig lärarpersonal. På grund härav har utskottet icke ansett nödigt, att första kammaren för sin del skulle i nyssberörda avseende besluta någon ändring av andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Utskottet hemställer,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 18 mars 1931.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Wagnsson, Tamm, Boberg, Andersson, Per, Wijkström, Johansson, Karl A., Nylander och Löfvander.*